

**ÇOCUK ÇOCUKTUR! ÇOCUĞUN TEK MESAİSİ OYUNDUR.
ÇOCUK ÇALIŞTIRILMAZ, ÇOCUĞUN SIRTINDAN GEÇİNİLMEZ.
ÇÜNKÜ ÇOCUK ÇOCUKTUR.**

Günümüzde çocuklar pek çok farklı nedenle ihmal ve istismarın farklı türlerine maruz kalabiliyor ve çocuk hakları aralıksız ihlal ediliyor. Bu ihlallerin en önemlilerinden biri de çocuk işçiliği. ÇGYD olarak bu konuyla ilgili akademik araştırmaları derleyip işçi çocuklarla ilgili yazmak ve çizmek isteyenlere rehber olacak bağlantıları paylaşmayı hedefledik. İsteyen sadece okuma yapsın, isteyen bu konu üzerine düşüncelere dalsın, isteyen “Acaba yapabileceğim bir şeyler var mı?” diyerek eyleme geçsin, isteyen de “Kendi sanatımı bu konuya eğilmek, bu sorunu işlemek için nasıl kullanabilirim? İşçi çocukların yaşadıklarını, hissettiklerini anlayıp kâğıda, kaleme, fırçaya, resme ve kelimeye nasıl dökebilirim?” diye düşünsün istedik.

Haydi gelin, akademik cümlelere geçelim ve 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü’nü Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği çatısı altında hep birlikte masaya yatıralım.

Çocuk işçiliği hem çocuğun haklarını ihlal ettiği hem de gelişim sürecinde engeller oluşturan bir konu olduğu için yasalarla kontrol edilmektedir. Ancak atılan yasal adımlar yetersiz kalmakta ya da başarılı biçimde hayata geçirilememektedir (Erbay, 2013, s.157). Çocuk işçiliği tek bir başlıkla anılsa da kapsamında pek çok bileşen yer almaktadır. Sahada yapılan gözlemler ve mevcut bilgiler, önemli sayıda çocuğun mevsimsel tarım işlerinde, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinde ve sokaklarda çalıştığına işaret etmektedir. Çocuk işçiler, ailelerinin geçimine katkıda bulunmak için çok az bir ücret karşılığında, çoğu zaman tehlikeli koşullarda, saatlerce çalışmakta, var olan çalışma koşulları ise bu çocukların okula gitmelerine, akranlarıyla vakit geçirmelerine, oyun oynamalarına ve boş zamanlarını değerlendirmelerine de engel olmaktadır (UNICEF, 2022). Ülkemizde bu sorunun temelinin ekonomik koşullara bağlandığı görülmekte, dolayısıyla sorunun çözümünde yasal tedbirler kadar ekonomik tedbirlerin alınmasının önemine de vurgu yapılmaktadır (Terzi, 2009). Bunun yanı sıra çocuk kavramı tanımının nasıl yapıldığı da ayırıcı bir nokta oluşturmaktadır.

Gelin hep birlikte bu tanımları anımsayalım: “Doğum öncesi dönem” döllemeden doğuma kadar olan zamanı; “bebeklik” doğumdan 18-24. aya kadar olan dönemi; “ilk çocukluk” bebeklik döneminin bitiminden 5-6 yaşlara kadar olan

süreyi; “orta ve ileri çocukluk” yaklaşık olarak 6-11 yaşları arasındaki dönemi; “ergenlik” ise 10-12 yaşlarında başlayıp 18-21 yaşlarında biten ve çocukluktan ilk yetişkinliğe olan geçişi ifade eden dönemdir. Yaşam boyu gelişimciler, yaşam boyu gelişim sürecini genellikle dört çağ ile tanımlamakta, çocukluk ve ergenlik dönemi “İlk çağ” başlığı altında birlikte ele alınmaktadır (Santrock, 2017, s.17).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO, 2022), 138 No’lu Asgari Yaş Sözleşmesi’nin 2. maddesinin ilk fıkrasında çalışmak için geçerli olan “asgari yaş sınırının, zorunlu öğrenim yaşının bittiği yaşın ve her durumda 15 yaşın altında olmayacağı” belirtilmektedir. Yani 15-24 yaş grubu “işçi” olarak kabul edilmekte, 146 sayılı tavsiye kararıyla da taban yaşının yukarı çekilmesi benimsenmektedir. Buna göre 15 yaşın altında yaşamını kazanmak, aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla çalışma yaşamına erken yaşta atılan çocuklara “çalışan çocuk” ya da “çocuk işçi” denilmektedir.

Oysa Türkiye’nin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. maddesi 18 yaşına kadar olan her insanın çocuk olduğunu, Medeni Hukuk ise rüştünü ispat etmemiş ve 18 yaşından küçük olan herkesin “küçük” kabul edildiğini söylemektedir. 06 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe giren “Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” in 2. maddesine göre ise genç işçi 15 yaşını tamamlamış ancak 18 yaşını tamamlamamış kişiyi; çocuk işçi ise 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimini tamamlamamış kişiyi ifade etmektedir (Erbay, 2013, s.160; Terzi, 2009, s.3). Bu durumda dünyada ve Türkiye’de çok sayıda çocuk yasal sınırların net olmaması ya da uygulamalara yansıyamaması nedeniyle erken yaştan itibaren çalıştırılmakta, ucuz işgücü olarak görülmekte, çocukların en önemli çağları farklı gelişim alanları bakımından ketlenmekle geçmekte, eğitim fırsatları kaçırılmakta, kritik dönemler atlanmakta, erken müdahale fırsatları göz ardı edilmekte ve çocuklar sonsuz bir risk evreninde emniyetsiz bırakılmaktadır.

UNICEF (2022) Türkiye’de çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak için başta *Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı* ve *Millî Eğitim Bakanlığı* olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurum ve kuruluşlarıyla, belediyelerle ve Türkiye Belediyeler Birliği gibi belediye birlikleri, özel sektör ile Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu gibi işveren örgütleriyle, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi ve Hayata Destek Derneğiyle, diğer uluslararası kalkınma kuruluşları ve ILO gibi BM kuruluşlarıyla paydaş olarak çalışmaktadır. Bu noktada tüm sektörlerde çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasının, ulusal bir hedef halini almasına vurgu yapılmaktadır. UNICEF, Türk ve mülteci çocukların çocuk işçiliğini sona erdirmeye çalışmakta, risk altındaki

çocuklar ve ailelere yönelik hizmetleri, çocuk işçiliğine ilişkin veri ve bulgu toplanmasını ve savunuculuk çalışmalarını desteklemektedir.

UNICEF'in bu konuya dair çalışmaları 5 temel bileşene dayanmaktadır:

- Çocuk işçi olarak çalıştığı veya risk altında olduğu belirlenen Türk vatandaşı veya sığınmacı çocukların ve ailelerinin çocuk koruma, sosyal koruma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini artırmak;

- Mesleki Teknik Eğitim ve çıraklık programlarının kapasitelerini ve güçlendirerek örgün eğitim yoluyla mesleki beceri kazanımı ve nitelikli istihdama geçişi artırmak;

- Ulusal düzeyde çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasından ve faaliyetlerin koordinasyonundan sorumlu kurumların kapasitelerinin güçlenmesine katkıda bulunmak;

- Çocuk işçiliğini normalleştiren ve süreklilik kazandıran düşünce ve toplumsal ön kabulleri değiştirmek;

- Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik politika savunularının ve sosyal koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi amacıyla bilgi ve kanıt üretmek.

UNICEF'in çalışmalarının yanı sıra, bu alandaki olumlu gelişmelerden biri olarak sekiz yıllık temel eğitimi zorunlu kılan İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun çocuk işçiliğini engelleyici rol üstlenmesi gösterilebilir. Özellikle sanayide çocuk işçiliğine bu yasa ile ciddi ket vurulmuştur. Bu olumlu gelişme dışında söylenebilir ki, günümüzde hem dünyada hem de ülkemizde oluşturulan yasal düzenlemeler, idealler dizisi olarak başucumuzda yer almakta ancak uygulamada ilgili kişilerin yararı ile ilgili yeterliliği sağlayamamaktadır. Bu noktada çocuk işçiliğini önleyici yasal düzenlemelerin uygulanmasının denetlenmesi önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu denetlemenin, eğitim almış yeterli sayıdaki personel ile gerçekleştirilebileceği açıktır (Erbay, 2013, s.166).

Alanda konuyla ilgili farklı çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Çocuk işçiliğine ihmal, istismar ve ruh sağlığı açılarından bakan bir çalışmada (Şişmanlar, 2017) çocukların çalışma ortamlarında karşılaştıkları olumsuzlukların; eğitimden uzak kalma, uzun sürelerde/uygun olmayan koşullarda, düşük ücretlerle çalışma, erken yaşta çalışmaya başlama, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar yaşantıları olduğu belirtilmektedir. Tüm bunların, çocukları erken yaşta bilişsel, sosyal ve duygusal anlamda etkileyebildiği ve bu çocukların çalışmayan akranlarına göre daha fazla ruhsal sorun yaşayabildiği belirtilmektedir. Çocuk işçiliğinin nedenlerini ve Türkiye'deki çocuk işçilerin sektörel dağılımını anlamlandırmaya çalışan bir başka çalışmada (Kanun, 2018), 2012 Çocuk İşgücü Anketi de analiz edilmeye çalışılmış

ve çocuk işçiliği ile ilişkisi olan değişkenler belirlenmiştir. Öneriler; zorunlu eğitim süresinin arttırılması ve daha fazla denetimde bulunulması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu bağlamında çocuk işçileri inceleyen bir çalışmada (Kara, 2019), çocukların hem fiziksel, hem de psikolojik olarak kendilerine uygun olmayan ortamlarda çalıştıkları, sağlık ve güvenliklerinin risk altında olduğu, uzun saatler boyu çalıştırdıklarında eğitimlerine devam eden akranlarına göre gelişimlerinde gerilikler olduğu, yaşlılarından fazla sorumluluk aldıkları için yoğun baskı ve stres yaşadıkları, özgüvenleri ile ilgili problemlerinin bulunduğu ve bunun ileriki yaşamları üzerinde kalıcı hasarlar yaratma olasılığının bulunduğu belirtilmiştir. Bunun çözümü olarak ise çocuk işçiliğinin temelinde yatan nedenlerin (fakirlik, yetişkin işsizliği ya da uygun yerlerde istihdam edilmemesi, çocuk haklarının gözetilmemesi, çocuk işçi haklarının ayrıca incelenmemesi, hakların ihlali noktasında caydırıcı yaptırımlar uygulanmaması gibi) ortadan kaldırılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Türkiye'nin 2000 yılı sonrasında çocuk işçiliği ile mücadele amacıyla uyguladığı politikaların analizini yapan ve bu politikaların sorunu çözmedeki etkisini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada da (Kurt, 2021), ülkemizde çocuk işçiliği ile ilgili mücadelenin 2000'li yıllardan sonra yoğun olarak ele alındığı görülmüştür. Merkezi idarenin öncü olduğu, beraberinde çeşitli sivil toplum kuruluşlarının da katılımının sağlandığı belirlenmiştir. Ancak bu çalışmaların çocuk işçiliği sorununun çözülmesinde yetersiz kaldığı sonucu izlenmiştir. Çalışmanın sonunda farklı alanlara yönelik önerilerde bulunulmuş, bunlar arasında toplumsal alana yönelik öneriler başlığı altında çocuk işçiliği konusunda toplumun yeterli bilgiye sahip olmadığının görüldüğü, bu doğrultuda çocuk işçiliği sorununun görünürlüğünü arttırmaya yönelik toplumun bilinçlendirme çalışmalarının arttırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Değerlendirmeler çocuk işçiliği konusunda toplumsal bilincin ve duyarlılığın en çok Mersin ilimizde sağlandığını söylemekte, bu doğrultuda Mersin ili örneğinde olduğu gibi, diğer illerde çocuk işçiliği ile mücadeleye yönelik sloganlar içeren afişlerin asılması, yani görünürlüğün arttırılmasına çalışıldığı belirtilmektedir. Kurumlara yönelik öneriler başlığı altında ise medyada çocuk işçiliğine yönelik çok az sayıda haber olduğu ve herhangi bir bilgiye veya mücadele yönelik bir çalışmaya yer verilmediği vurgulanmaktadır. Çocuk işçiliğinin görünür hale gelmesini sağlamak amacıyla medyanın çocuk işçiliği sorununa yönelik yayınlar yapmasını sağlanması gerektiğine de ayrıca vurgu yapılmıştır.

Bozkurt (2021) tarafından yapılan çalışmada ise çocuk işçiliğine neden olan temel faktörler ele alınarak bu faktörlerin ortadan kaldırılması, sürdürülebilir refah ve kalkınma bağlamında çocuklara yönelik sosyal koruma programlarını nelerin oluşturduğunu ve bu programların çocukların çalışma hayatından çekilmesi üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda yapılan önerilerde hükümetin çalışmalarının ya da hukuki düzenlemelerin yanı sıra çeşitli örgütlerin, üniversitelerin, medya ve sivil toplum kuruluşlarının da çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik alınacak önlemlere, yürütülecek faaliyetlere ve geliştirecek projelere katılımının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. En önemli faktörlerden birinin toplumsal duyarlılığın artırılması olduğu, çocuk işçiliği ile mücadelede ilgili kurumlar ve kuruluşlar tarafından çocuk işçiliğinin boyutları ve çocuklar üzerinde bıraktığı etkiler konusunda toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Çocuk işçiliği ve çocukların çalışmasına sebep olan nedenlerin analiz edildiği, çocuk işçiliği sorununun tarihsel gelişiminin ve önleme politikalarının tartışıldığı bir çalışmada (Shikhaliyev, 2020), çocukların okula gitmek istememelerinden kaynaklı olarak çalışma hayatına yönlendirilebildiği, bu doğrultuda alınabilecek önlemlerden birinin çocukların boş zamanlarını iyi değerlendirmesi için okulda öğretmenler tarafından eğlenceli etkinlikler yapmak ve aktivitelere katılmalarını sağlamak olduğundan söz edilmektedir. Batir'in (2020) yaptığı çalışmada ise 2007-2017 tarihleri arasında Türkiye'de günlük ve değişik periyotlarda yayın yapan internet gazeteleri, dergiler ve sosyal medyada yayınlanan toplam 346 haber içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde toplumu çocuk işçiliğinin zararları konusunda bilinçlendirecek olan haberlerin, gerek sunulma biçimi ve gerekse de görselleri açısından yeterince etkili olmadığı, dolayısıyla çocuk işçiliği durdurmak ya da azaltmak noktasında hedefe ulaşmadığı görülmektedir.

Berigel ve Eroğlu'nun (2019) yaptıkları ve Türkiye'de çocuk işçiliğinin dinamiklerinin incelendiği çalışmada ise diğer çalışmalara paralel biçimde, çocuk işçiliği konusunda toplumsal farkındalık yaratılmasının, önlem alınmasının ve zararlarına yönelik çalışmaların önemine vurgu yapılmıştır. Ercek (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise medya sektöründeki çocuk işçiliği sorunsalına odaklanılmış ve bu konudaki yasal düzenlemelerin en hızlı şekilde yapılması, medyanın sosyal sorumluluk bilincini anımsaması, toplumun çalışan çocuk oyuncular konusunda bilinçlenmesinin sağlanması için materyaller geliştirilmesi önerilmektedir.

Konu **edebiyat** dünyasında da ele alınmış, görünürlüğü arttıran ve farkındalık sağlayan edebiyat eserlerine odaklanan çalışmalar yapılmıştır. Sharaf'ın

(2015) çalışmasında Charles Dickens'in *Oliver Twist* ve *David Copperfield* romanlarında ifade edilen sanayi çağındaki sosyal değişiklikler, çocuk ıstırapları ve çocuk işçiler analiz edilmektedir. Çalışmada Dickens'in her iki romanda da çocukların acılarını; çocuk işçiliği, çocuk istismarı ve çocuklara kötü muamele açısından tasvir ettiği görülmekte ve yetkililerin saklamaya çalıştıklarını göstermek istediği vurgulanmaktadır Romanlarda Dickens'in kendi çocukluk deneyimlerinin bir yansımasına yer verdiği, çocuk işçilerin yaşadığı acıyı gayet iyi anladığını ifade ettiği, çocukluğuyla kurduğu temasa dayalı olarak anlattığı hikâyenin gerçek deneyimlere, gerçek çocuklara ve gerçek dünyaya dair olmasını çok anlamlı bulduğunu ifade edilmektedir. Çalışmada Dickens'in romanlarının çoğunda; toplumsal, ekonomik ve politik meselelere, toplumsal cinsiyet, alt sınıf çocukların kötü durumu ve zengin/fakir arasındaki düşmanlığa vurgu yapıldığı aktarılmaktadır. Buna ek olarak Dickens'in *Dombey and Son* ve *Hard Times*, Elizabeth Gaskell'in *Mary Batton* ve *North and South*, Benjamin Disraeli'nin *Conungsby* ve *Sybil*, Charlotte Bronte'nin *Shirley* ve Charles Kingsley'in *Alton Locke Yeast* adlı eserleri de örnek olarak gösterilebilir. Dickens her iki kitabında da sınıflar arası çatışmaları, çalışmak zorunda kalan çocuklar üzerinden anlatmaktadır. Bu noktada Charlotte Elizabeth Tonna'nin *Helen Fleetwood: A Tale of the Factory* ve Frances Trollope'nin *Michael Armstrong: Fabrika Çocuğu* adlı eserlerinden de söz etmek gerekmektedir. Çalışmada bu romanlar sayesinde Dickens'in empati mesajı verdiği, hayatın acı gerçeklerinden bahsedebilir olma mesajı aktardığı, bu sayede yetkililerin zorlanacağına ve üzerlerinde baskı hissederek doğru adımlar atacağına dair inanç geliştirdiğini düşünülmektedir.

Haroon'un (2018) çalışmasında da benzer bir konu üzerinde durulmuş ve *Oliver Twist*, *David Copperfield* ve *Zor Zamanlar* romanlarındaki çocuk işçiliği incelenmiştir. Bu romanlarda Dickens'in özellikle sınıf ayrımı kaynaklı çocuk işçiliğinin insanın kaderini nasıl değiştireceğine vurgu yaptığı, satırlarıyla ülkede yaşayan insanların nabzını tutmaya çalıştığı, yöneticilere eleştirisini sunduğu, öte yandan acı çeken kahramanlarını mutlu sona erdiren mücadele eden ve çabalayanlara umut aşılama çalıştığı belirlenmiştir.

Türkiye'de ise Cumhuriyet Dönemi'nde okullaşmanın ve çocuk haklarına verilen önemin artması ile birlikte işçi çocukların edebi eserlere konu olduğu görülmektedir. Eserler çocuklara değil, yetişkinlere yöneliktir ve kapsamında işçi çocukların yaşam koşullarına ve yaşadıkları sıkıntılara yer verilmektedir. Ancak bu konuda ortaya konan eserler nicelik olarak oldukça sınırlıdır. Bu nedenle Dadandı ve Ungan'ın (2016) yaptığı çalışmada, çalışan çocuklara ana veya yardımcı karakter olarak yer veren çeşitli eserler incelenmiştir. Araştırma kapsamında Yaşar

Kemal'in *İnce Memed* (roman), *Al Gözüm Seyreyle Salih* (roman) ve "Sarı Sıcak" (öykü); Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* (roman) ve *Kırmızı Saçlı Kadın* (roman); Elif Şafak'ın *Ustam ve Ben* (roman); Orhan Kemal'in *Eskici ve Oğulları* (roman) ile "Elli Kuruş" (öykü); Sabahattin Ali'nin "Ayran" (öykü) adlı eserleri incelenmiştir. Eserler tür, karakterler, olayın geçtiği yer, karakterlerin aile yapıları, fiziksel/psikolojik özellikleri, eğitim hayatları, yaptıkları işler ve çalışma nedenleri temaları altında incelenmiştir. Araştırma sonuçları çocukların çeşitli nedenlerle küçük yaşlardan itibaren çalışmalarının çeşitli roman ve öykülerde işlendiğini, özellikle ekonomik sebeplerin çocukların çalışmalarında etkili olduğunu, bu durumun ise çocukları kişisel, psikolojik, sosyal, ekonomik ve akademik yönden etkilediğini göstermektedir. Çalışmanın sonucunda bilim ve sanatın topluma farkındalık kazandıran iki önemli alan olduğu, bu nedenle çocukların maruz kaldığı her türlü ihmal ve istismarın edebiyat gibi daha geniş kitlelere hitap eden bir sanat dalında yer almasının toplumsal farkındalığının artmasında önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır. Bu nedenle özellikle eserlerinde toplumsal sorunlara yer veren yazarların, çalışan çocuklarla ilgili değişen koşulları ve zorlukları içeren eserler sunmasının toplumun bu konuya olan hassasiyetinin ve farkındalığının artmasına katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinin hedefleri kapsamında yazınsal bir okuma öneri listesi oluşturmayı amaçlayan bir çalışma da (Şen ve Görmez, 2021, s. 18) ise toplam 30 çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtı incelenmiştir. *Selo'nun Kuşları* (Cemil Kavukçu, Can Yayınları) adlı yapıtta çocuğun haklarının çocuk işçiliği yönünden ihlal edildiği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda çocuğun gündelik yaşamında kitabın ve edebiyatın yer almasının önemine değinilmiş, edebiyatın çocukların dünyayı anlamalarına, olumlu tutum geliştirmelerine (öz saygı, başkalarına hoşgörü gösterme, yaşama ilişkin merak) ve kendi insancılıklarıyla bağ kurmalarına yardım edeceği söylenmiştir (Sawyer, 2012). Bu nedenle yazınsal yapıtlarda işlenen konuların, üretilen kurmaca karakterlerin çocuk için birer deneyim olanağı oluşturacağı vurgulanmıştır. Çocuk ya da gencin gündelik yaşamda deneyimlemesi güç ya da neredeyse olanaksız olan yaşam ve duygu durumlarıyla kitap sayfalarında buluşmasının önemi çocuk işçiler konusu bakımından da belirtilmiştir (Şen, 2020).

Akademik çalışmalar böyle uzar gider. Konuyla ilgili okumalar yapılır, paylaşılır. Okunanların etkisinde kalınır ve "Ben ne yapabilirim?" diye düşünülür. 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Gün'nde pek çok şey konuşuluyor. Her özel gün kapsamında aktif biçimde harekete geçmek ve etkin savunuculuk yapmak gerçekçi bir durum değildir çoğu zaman. Ama en başta da değindiğimiz gibi

yazarlar ve çizerler olarak biz neler yapabiliriz diye düşünüyoruz ve 12 Haziran'dan sonra da bu konuyla ilgili hep birlikte düşünmeye devam edelim istiyoruz.

Aklımıza gelen ilk fikirleri şöyle sıraladık:

-Bu konuyla ilgili çocuk kitaplarını araştırmak.

-Çocuk işçiliğini anlatan kitapların yanı sıra tiyatro oyunlarını, filmleri vb. tüm anlatıların bu soruna ve bunun öznesi olan çocuğa yönelik yaklaşımını incelemek.

-Çocuk işçiliğini ve konunun ardındaki bileşenleri ana hikaye olarak işleyen bir çocuk kitabı yazmak.

-Çizimlerimizdeki ayrıntılarla bu konuyu görseller aracılığıyla da ayrıca konuşturmak.

-Kendilerini anlatan kitaplara ulaşamayacak olan işçi çocuklara ya da onlarla çalışan STK'lara ulaşip onları dinlemek, onların hikayelerinden ve ihtiyaçlarından yola çıkarak yazmak.

-Yazarlar, çizerler, editörler, çevirmenler ve yayıncılar olarak bir araya gelmek, becerilerimizi ve yeteneklerimizi birleştirerek bir ürün oluşturmak ya da bir proje gerçekleştirmek.

-Eğitimcilerle bir araya gelerek okulların çocuk işçiler konusuna bakışından, okullardaki uygulamalardan ve eğitim programlarındaki kapsayıcı yaklaşım pedagojisinden haberdar olmak, bu yaklaşımları edebiyatla buluşturmak.

-“Çocuk çocuktur! Çocuğun tek mesaisi oyundur. Çocuk çalıştırılmaz, çocuğun sırtından geçinilmez. Çünkü çocuk çocuktur!” diyerek çocuk işçiler konusunu her ortamda konuşmak, tartışmak, çözüm ortağı olacak işler üretmek.

Bu uzun metni değer verip okuyan, konunun önemine dair duyarlılık geliştiren tüm dernek üyelerimize teşekkür ederiz. Çocukların “işçi” olmayı sadece oynadıkları oyunlarda role girerek canlandıracakları o güneşli günlerin gelmesini dileriz.

ÇGYD Yönetim Kurulu adına

Nihan Temiz

Eşref Karadağ

Kaynakça

Abdullah Sharaf, S. Y. (2015). *Child labour in Dickenss Oliver Twist and David Copperfield* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Ankara.

Batir, E. (2020). *Çocuk işçi ölümleri: Yaşam ve eğitim hakkı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Berigel, S. ve Eroğlu, İ. (2019). Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin Dinamikleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 39-56. Ercek (2029

Bozkurt, A. (2021). *Türkiye’de çocuk işçilere yönelik sosyal koruma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Dadandı, S. ve Ungan, P. U. (2016). Cumhuriyet Dönemi Türk Roman Ve Öykülerinde Çocuk İşçiliğinin Ele Alınışına Yönelik Nitel Bir İnceleme. III. Uluslararası Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul.

Erbay, E. (2013). Türkiye’de çocuk işçiliğinin büyük resmi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 157-168.

Haroon, Y. (2018). A Marxist approach to child labour in Oliver Twist, David Copperfiel, and Hard Times (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Ankara.

Kanun, O. (2018). *Understanding the causes of child labor and its sectoral distribution in Turkey* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kara, E. G. (2019). *4857 sayılı İş Kanununa göre çocuk işçi kavramı ve çocukların korunması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kurt, A. K. (2021). Türkiye’de çocuk işçiliği kamu politikasının analizi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Giresun.

Santrock, J. W. (2015). *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi (Life-Span Development)*. G.Yüksel (Ceviri Ed.). (13th Edition). Ankara: Nobel.

Sawyer, W. E. (2012). *Growing up with literature*. Belmont: Wadsworth.

Shikhaliyev, G. (2020). *Uluslararası boyutta çocuk işçiliği, çocuk işçiliğine karşı hukuki düzenlemeler ve mücadele programları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Şen, E. (2020). *Çocuk edebiyatında kurmaca gerçeklik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şen, E. ve Görmez, E. (2021). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarından Farklı Disiplinlerde Yararlanma (Sosyal Bilgiler Dersi İçin Bir Yazınsal Okuma Önerisi)*. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1724-1770.

Şişmanlar, Ş. G. (2017). *İstismar ve ihmâl bağlamında çocuk işçiliği ve ruh sağlığı*. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 16(62), 47-55.

Terzi, F. (2009). *Çocuk İşçilerin Psiko-Sosyal Durumları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Karedeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Uluslararası Çalışma Örgütü (2022).

https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.htm

UNICEF (2022). *Çocuk İşçiliği*.

<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-i%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Fi>

İlgili Bağlantılar

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>

<https://endchildlabour2021.org/>

<https://evrimagaci.org/cocuk-isciler-ve-cocuk-hukuku-neden-cocuk-isciler-var-8711>

https://koruncuk.org/post/dunyada-ve-turkiye-de-cocuk-isciligi_55?gclid=CjoKCQjwheyUBhD-ARIsAHJNM-PXPn7hE_HjaIqkfyHVJMtTjpEA-41BWosndL43_q12JIMYTR-9EaAtyPEALw_wcB

<https://www.cydd.org.tr/haber/12-haziran-dunya-cocuk-isciligiyle-mucadele-gunu-1430/>

https://www.hayatadestek.org/blog/kategori/cocuk/cocuk-isciligi-ile-mucadele-farkinda-olmakla-baslar/?gclid=CjoKCQjwheyUBhD-ARIsAHJNM-NRRpn6yXhf7jExQO8MNfwODUjxCq3kRoAS9s1Wh8oShnX7KRPotDIaAtpNEALw_wcB

<https://www.hukukihaber.net/makale/turk-is-hukukunda-cocuk-iscilerin-haklari-h439619.html>

<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/isvec-ten-turk-tekstiline-cocuk-isci-ambargosu-39031350>

<https://www.ihd.org.tr/cocuk-isciligi-zorunluluk-degil-tercihtir-cocuk-isciligi-onlenebilir/>

<https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?>

[MevzuatNo=5457&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5457&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5)

<https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/cocuk-isci-oykuleri-kitap-oldu-534314#:~:text=%22%C4%B0%C5%9F%C3%A7i%20%C3%96yk%C3%BCleri>

%2D%C3%87ocuk%20%C4%B0%C5%9F%C3%A7iler%22,ve%2017%20%C3%B6yk
%C3%BC%20yer%20al%C4%B1yor.

[https://www.sertrans.com.tr/Files/Kalite-Belgeleri/Cocuk-ve-Genc-Isci-
Calistirmama-Politikasi.pdf](https://www.sertrans.com.tr/Files/Kalite-Belgeleri/Cocuk-ve-Genc-Isci-Calistirmama-Politikasi.pdf)

[https://www.unicefturk.org/yazi/cocuk-iscilerin-sayisi-20-yildir-ilk-kez-artti?
gclid=CjoKCQjwheyUBhD-ARIsAHJNM-
PAv_NQ4Q8-7wqd8LB2BKnbYFogpbBU6a3b6Fxy3kDMtM5Tf1T4fxUaAiMaEALw
_wcB](https://www.unicefturk.org/yazi/cocuk-iscilerin-sayisi-20-yildir-ilk-kez-artti?gclid=CjoKCQjwheyUBhD-ARIsAHJNM-PAv_NQ4Q8-7wqd8LB2BKnbYFogpbBU6a3b6Fxy3kDMtM5Tf1T4fxUaAiMaEALw_wcB)